

Årsmelding 2018

ARKEOLOGISK
MUSEUM

Universitetet i Stavanger

Arkeologisk museum 2018

Universitetsmuseet Arkeologisk museum (AM)

har som samfunnsoppdrag å bygge opp, drive og vedlikeholde vitenskapelige samlinger og publikumsutstillinger. Museets vitenskapelige samlinger skal gjøres tilgjengelige for nasjonale og internasjonale forskningsmiljø. Formidling er et prioritert område, og det er nettopp forskningsbasert formidling, herunder allmenrettede formidlingstiltak, av våre samlinger som er målet. I tillegg har museet omfattende forvaltningsoppgaver i henhold til kulturminneloven.

Museet har helt siden vi ble del av Universitetet i Stavanger (UiS) vært den minste enheten på fakultetsnivå. En av de store fordelene ved å være liten er at vi har evnen til å snu oss raskere enn de fleste, og å få resultater der vi setter inn våre prioriteringer.

I 2018 økte antall enheter ved Universitetet i Stavanger fra fem til sju enheter, og med denne økningen fulgte en organisasjonsutviklingsprosess. For museets del betydde dette at økonomi- og personalområdet ble sentralisert, med påfølgende flytting av personell. Med sentralisering av oppgaver har vi fått nye verktøy og måter å arbeide på. Alle ansatte må berømmes for måten de har forholdt seg til de nye rutineene på.

På formidlingsfronten kunne ikke året startet bedre. Med stor festivitas ble vårt nye besøksenter på Jernaldergården offisielt åpnet den 28. januar. Utstillingslokalene på Våland har gått gjennom en storstilt renovering og står nå klare med en ny basisutstillingsmodul som ble åpnet på tampen av 2017. Vår formidlingsinnsats har også medført at vi i 2018 har bygget opp organisasjonen slik at vi stadig kan levere opplevelser vi kan være stolte av, og på den måten vinne kampen om publikum.

For alle universitetsmuseene er magasin-situasjonen en fanesak. Kunnskapsdepartementets «Langtidsplan for forskning og høyere utdanning» påpeker at sikring og bevaring av museumsgjenstandene er en stor utfor-

dring, og at det er en oppgave som ikke kan løses uten større og oppgraderte lokaler. Vi krysser derfor fingrene for at fine taler og ord nå blir til handling. Til tross for at det heller ikke i 2018 ble funnet plass på statsbudsjettet for nybygget, har vi klart å bedre magasin-situasjonen noe ved å få tilført noen ekstra ressurser.

I de senere årene har museet hatt stor prosjektvirksomhet, både innenfor arkeologiske og konserveringsfaglige oppdrag. Museet er stolt av sine dyktige fagfolk, og vi er tilfreds med at vi i 2018 har kunnet ansette flere i faste stillinger som tidligere har hatt midlertidige kontrakter.

Våre forskere deltar i mange spennende forskningsprosjekter, og en stor del av forskningsaktiviteten knyttes opp mot våre tre programområder. Ansatte ved museet står for en omfattende publisering både på vårt eget AM-forlag og i en rekke nasjonale og internasjonale tidsskrifter og bøker. Det er gledelig å konstatere en sterk økning i antall publiseringspoeng - fra 16 poeng i fjor til hele 40,4 i 2018.

Det er kjekt å se at museet og vår aktivitet er sterkt framme i media, og at vi når ut til allmenheten gjennom god kommunikasjon av vår forskning, forvaltning og formidling.

Museumsstyret har hatt tre styremøter. Vi er glade for å ha et engasjert styre som aktivt tar del i de strategiske beslutningene.

Stavanger 22.3.2019

Axel Christophersen
styreleder

Ole Madsen
direktør

Samfunnskontakt

Aktuelt og publikumsvennlig museum

Økte ressurser til ekstern synliggjøring har muliggjort utvidet samarbeid og tilstedeværelse på eksterne arenaer i fylket i 2018. Vi har deltatt på festivaler, holdt foredrag i lokalhistoriske foreninger og på seminarer, gitt omvisning på fornminnefelt samt besøkt skoler. Programmet «Jernalderen der du bur» gjennom Den kulturelle skolesekken ble gjennomført på barneskolene i Haugesund. Til sammen nådde vi over 4000 personer gjennom disse tiltakene.

Museets skoletjeneste hadde besøksrekord og underviste over 600 skoleklasser (12 519 skoleelever) på museet og Jernaldergården. Skoletilbudet på Jernaldergården ble utvidet med to nye tilbud, og skolesesongen ble utvidet ved at vi tok imot klasser allerede fra februar. Nærmere 7000 personer deltok på utleiearrangementer på Jernaldergården og AM.

28. januar ble det nye besøksenteret på Jernaldergården offisielt åpnet for publikum med over 3000 besøkende på åpningsdagen. I resepsjonsområdet presenteres en liten arkeologisk utstilling med originalfunn fra utgravningen av gårdsanlegget på 1960-tallet. En animasjonsfilm om gårdens historie vises på storskjerm, og en utstilling om forskningshistorikk og arkeologisk forskningsmetode ble satt opp i underetasjen i desember.

Rehabiliteringen av det lengste langhuset pågikk hele sommeren og høsten. I forbindelse med dette arbeidet ble det avholdt kurs i grindbygging, og i samarbeid med NettOp UiS ble det produsert en film om byggeprosjektet. Med hjelp fra en treskjærer fra Stiklestad Nasjonale Kultursenter ble arbeidet med å dekorere stolper inni langhuset påbegynt.

Store deler av utstillingsarealene i museumskvartalet ble rehabilitert på høstparten. Mursteinsveggene ble kledd med gipsplater og malt hvite, og det ble utført betydelig oppgradering av lys- og el-anlegg. Ny personheis/løfteanordning fra utstillingene og opp til biblioteket i 2. etasje ble installert, og et nytt sikringsgitter inn til utstillingene ble satt opp. Disse tiltakene ble gjort for å forberede oppsettingen av planlagt ny basisutstilling.

Utstillingen «Møt mennesket» ble ferdigstilt. I forbindelse med årets sommerprogram ble det laget en liten utstilling om handel i vikingtiden med funn fra egne samlinger i tillegg til gjenstander innlånt fra Universitetsmuseet

i Bergen: en skålvekt og vektlodd, funnet på Jåttå, Stavanger. Utstillingen «Bli lys» ble innlånt fra Nasjonalbiblioteket og ble supplert med Stavanger domkirkes eldste bibel fra slutten av 1500-tallet. Miniutstillingen «Jól før Jesus» i museumskvartalet viste gjenstander knyttet til jul og solsnu, mens Jernaldergården hadde «Vikingenes jul i langhuset» som familietilbud. Begge stedene hadde juleverkstedaktiviteter.

Tekst til museets første museums-app ble ferdigstilt i 2018. Her kan våre gjester laste ned bakgrunnsmateriale og informasjon om gjenstander og fornminner på Arkeologisk museum og Jernaldergården.

Det ble holdt 14 populærvitenskapelige tirsdagsforedrag med emner innen kulturhistorie og naturvitenskap. Fire nummer av tidsskriftet «Frå haug ok heiðni» ble publisert. Ca. 4000 personer deltok på årets «Museumsnatt» – et fellesarrangement mellom AM og Museum Stavanger (MUST).

Forståelse for kulturminnevern

Også i 2018 arbeidet museet for å øke forståelsen for verdien av kulturminnevern. I forbindelse med utgravingsprosjektene ble det utviklet gode formidlingstiltak, særlig rettet mot lokalbefolkningen og skolene i nærmiljøet. Det ble arrangert «Åpen dag» på

flere av utgravingsfeltene der publikum fikk møte arkeologer og botanikere i felt og fikk informasjon om undersøkelsene. En rekke foredrag er holdt både på museet og på andre steder i fylket, blant annet i samarbeid med lokalhistoriske foreninger.

Publikumsresponsen viser at dette er en særdeles god måte å formidle museets prosjekter på og arkeologi generelt. Det er viktig at museet når bredt ut, og at vi er til stede der folk er.

Det er skrevet flere avisartikler omkring kulturminnevern og samtidens bruk og forståelse av kulturminner. Både på museets hjemmeside, på Norark.no og i sosiale medier informeres det kontinuerlig om våre arkeologiske undersøkelser og nye funn. En stadig større del av museets fotos og gjenstandskataloger er nå tilgjengelige på nett.

Nettverk og partnerskap

En rekke av museets ansatte deltar aktivt i ulike nettverk nasjonalt og internasjonalt, både innen ulike forskningsprosjekter og andre museumsrelaterte områder. Deltakerne i nettverkene bidrar til forskningen ved AM gjennom publikasjoner, konferansedeltakelser, bidrag til forskerforum ved egne og inviterte forskere, søknader til NFR-program samt formidling.

Årsstatistikk

		2016	2017	2018
Publisert	AmS-småtrykk	1	0	3
	Frå haug ok heiðni	4	4	4
	Aktivitetskalender	1	2	2
	Utstillingsguide	4	2	1
	Foldere	6	7	2
Utstillinger (nye)	Egenproduserte	2	5	3
	Innlånte	0	0	1
Besøk	Arkeologisk museum (AM)	27 002	31 315	27 812
	Jernaldergården (JAG)	20 077	15 671	23 034
	Skoletjeneste AM og JAG	10 415	9 031	11 843
	Andre steder i regi av AM	1 287	1 052	2 874
	Samlet besøk	58 781	57 069	65 563
Publikumstilbud	Antall omvisninger AM og JAG (skoleklasser ikke medregnet)	444	369	818
	Utstillingsåpninger	2	2	1
	Aktivitetsdager	208	238	264
	Foredrag	14	14	14

DELTAKELSE I UIS' PROGRAMOMRÅDER INNEN FORSKNING:

- **ARI** (2016–2018) – Animals Mediating the Real and the Imaginary.
- **BEAM** (2016–2019) – Biological Environmental and Archaeological inter-disciplinary research on life-course, Material and materiality in human depositions).
- **ICoRe** (2016–2019) – Intertwined and integrated. Cross-disciplinary studies of prehistoric Relations.
- **Greenhouse** – tverrfakultært programområde innenfor «environmental humanities».

DELTAKELSE I EKSTERNE FORSKNINGSNETTVERK:

- **Agrarnettverket** – en del av Norges forskningsråds (NFRs) satsing på UNI-Museer for å styrke forskning og samarbeid mellom de norske universitetsmuseene ble avsluttet i 2016. Nettverket avholdt imidlertid et seminar i 2017 og utarbeidet en ny plattform for videreføring av samarbeidsprosjektet.
- **Joint Proxies** (Joint research on human and natural adaption to changing climates and environments in the High North). Samarbeidsprosjekt mellom over 20 forskere fra de nordiske landene, England, Skottland, Grønland, Canada og Russland. Finansierte av Universitetet i Tromsø og Norges forskningsråd.
- **Expanding horizons** – en videreføring av nettverket Buried things (Recent Discoveries of Viking Graves in Iceland and Western Norway). Samarbeidsprosjekt innen forskning på nyere forvaltningsundersøkelser med yngre jernalder/vikingtidsmateriale fra Vestlandet (Arkeologisk museum og Universitetsmuseet i Bergen), fra Island (Institutt for arkeologi) og fra Grønland (Grønlands Nationalmuseum).
- **HaNoA** – Harbours in the North Atlantic (800–1300 AD). Tverrfaglig internasjonalt prosjekt for å lokalisere og analysere havner/handelsplasser på de nordatlantiske øyene, finansiert av det tyske forskningsrådet (Deutsche Forschungsgemeinschaft).
- **MEDHEAL600** – Medieval Urban Health – From Individual to Public Responsibility, AD 1000–1600 (MedHeal600). Prosjekt organisert av

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, NTNU, med finansiering gjennom Norges forskningsråd/FRIPRO.

- **ECHO** – Charismatic objects – from the Roman to the Medieval Period. Nettverket studerer meningsbærende objekter som uttrykker kollektivt bevarte historier som kommuniserer via farger, formspråk og materialvalg. Finansierte av KHM, Universitetet i Oslo.
- **Sachsensymposiet**. Internasjonalt forskningsnettverk for studiet av folkevandringstid i Nord-Europa.
- **North Roe Felsite Project**. Forskning på råstoffbruk i steinalderen og neolittiske steinbrudd. Finansierte via University College Dublin.

Universitetet i Stavanger er siden 2009 medeier i Universitetsmuseenes IT-organisasjon (MUSIT) og har faste representanter i koordineringsgruppa for kulturhistorie samt i de ulike fag- og referansegruppene.

DELTAKELSE I MUSEUMSNETTVERK

Nasjonalt og internasjonalt:

- De arkeologiske museene (DAM).
- Universitets- og høyskolerådets museumsutvalg (UHR-M).
- Norges museumsforbund (NMF).
- International Council of Museums (ICOM).
- International Council on Monuments and Sites (ICOMOS).

Universitetet i Stavanger er siden 2009 medeier i Universitetsmuseenes IT-organisasjon (MUSIT) og har faste representanter i koordineringsgruppa for kulturhistorie samt i de ulike fag- og referansegruppene.

Regionalt og lokalt:

Arkeologisk museum har et godt samarbeid med de andre museene og reiselivsaktørene i regionen. Vi deltar i *Barnas Rogaland*, et markedsføringssamarbeid for familieaktiviteter i Rogaland.

Museumsbyen Stavanger er et billett-samarbeid mellom MUST, Norsk Oljemuseum og Arkeologisk museum i sommersesongen.

Media

Både Arkeologisk museum og Jernaldergården har vist godt igjen i media i 2018.

Sakene har omhandlet alt fra utgraving av et vikingtidshus på Sola til flere saker om

nytt bygg og formidling på Jernaldergården.

Vi har også hatt et aktivt år når det gjelder kronikker, og museets ansatte har vært synlige med sine meninger blant annet på forskning.no og i Stavanger Aftenblad.

UIS er deleier i forskning.no som er Norges største nettsted for forskningsnyheter. Her presenterer Arkeologisk museum forskningsresultater og kronikker i en populærvitenskapelig form. Totalt har våre egenproduserte saker og kronikker blitt lest godt over 16 000 ganger i 2018.

Norark.no er en blogg der prosjektledere og andre feltansatte presenterer arkeologiske utgravninger i Norge. Museet er med på å drifte bloggen sammen med de andre universitetsmuseene som foretar arkeologiske undersøkelser.

Nettsiden vår, am.uis.no, har hatt en oppgang på hele 50 % i forhold til fjoråret. Arkeologisk museum er også synlig på Facebook, Instagram og Twitter. På Facebook ligger rekkevidden på i snitt 2000 personer per innlegg. Også Jernaldergårdens Facebookside har hatt en positiv utvikling. Kun 41 prosent av følgerne på Twitter er fra Norge, så her når vi også et internasjonalt publikum.

Oppslag i ulike medier	2016	2017	2018
Lokal/regionalavis	55	43	39
Nasjonal avis	2	4	10
Lokalradio	2	10 +18*	12
Nasjonal radio	3	1 +18*	5
Lokal-TV	2	7	3
Nasjonal TV	-	2	1
Kronikker	1	2	7
Blogginlegg på Norark	31	24	19
Saker på Forskning.no	4	3	5
Til sammen	100	112	101

*18 radioinnslag om jul, ble sendt lokalt og nasjonalt

Hjemmeside og sosiale medier	2016	2017	2018
am.uis.no	42 836	42 292	63 914
Facebook AM	4 604	5 379	5 742
Facebook JAG	-	1 514	2 043
Instagram AM	1 712	2 586	2 846
Instagram JAG	-	-	1 246
Twitter	-	-	1 664

Vern for framtiden

Forskning og utvikling

AM har i 2018 hatt tre programområder for forskning: ARI, BEAM og ICoRe, og forskere ved AM deltar dessuten i en rekke eksterne forskningsnettverk (se omtale under avsnittet Nettverk og partnerskap). Nettverket «Expanding horizons» har fått støtte fra Nordisk samarbeidsnemnd for humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskning (NOS-HS Workshop Grant 2018–2020). Nettverket avholdt en workshop i Modalen i Hordaland i juni og arbeider også med en publikasjon basert på en workshop holdt på Island i 2016. En av våre forskere er ansvarlig for en såkalt workpackage og leder AM sitt bidrag til prosjektet MEDHEAL600.

Det ble utformet tre søknader til NFR: to til FRIPRO (Fri prosjektstøtte) og en til MILJØFORSK (Miljøforskning for en grønn samfunnsomstilling). Det ble utarbeidet en EU-søknad til Marie Curie Mobilitetsstipend for å opprette en postdoc-stilling til en ekstern forsker. Det ble også sendt en søknad til det tyske forskingsrådet (DAAD) der AM sammen med Universitetet i Kassel søkte om en postdoc-stilling.

16 forskerforum ble avholdt, der i alt seks av foredragsholderne var inviterte gjesteforelesere fra andre institusjoner i inn- og utland.

Den internasjonale konferansen «Horses, moving» i programområdet ARI ble arrangert i samarbeid med Høgskulen for landbruksutvikling og bygdenæring med 40 deltakere over tre dager. På en annen internasjonal konferanse som ble avholdt på museet, «Møte i Nordic Archaeobotany Group» (NAG), deltok 35 deltakere over tre dager.

AM var medarrangør av den internasjonale workshopen «Animal-human relations in Northern Europe – a long-term perspective» som ble arrangert i Kalmar, Sverige og finansiert av Riksbankens Jubileumsfond.

Forskningsleder og direktør tildelte driftsmidler for forskning basert på søknader, og en av våre forskere ble tildelt forskningstermin.

To forskere ved AM er medlemmer av UiS-prosjektet «Kvinner til topps – Universitetet i Stavanger i balanse og bevegelse» som mottar støtte fra NFR sitt program BALANSE. Prosjektet skal stimulere til kjønnsbalanse i professorstillinger ved UiS.

AM har fire stipendiatstillinger finansiert av Kunnskapsdepartementet, henholdsvis innen fagområdene arkeologi, museologi og arkeobotanikk.

En av forskerne våre underviser som førsteamanuensis 2 ved Institutt for arkeologi, konservering og historie (IAKH), UiO. En annen forsker har vært tilknyttet undervisningen ved UiS innen risikovurdering/samfunnssikkerhet. Flere av forskerne veileder på PhD-nivå. I løpet av 2018 ble tre PhD-kurs som skal arrangeres av AM, godkjent av doktorgradsutvalget ved Det samfunnsvitenskapelige fakultetet ved UiS.

Sikring av kilder

Arkeologisk museum har etter Lov om kulturminner ansvar for å forvalte gjenstander og naturvitenskapelig materiale fra førhistorisk tid og middelalder i Rogaland fylke samt dokumentasjon knyttet til dette. Bevaring og tilgjengeliggjøring av samlingene har høy prioritet ved museet. I 2018 fortsatte

det omfattende kildesikringsprosjektet med revisjon av magasinene, innhenting av eldre restanser samt digitalisering av foto og dokumenter i det vitenskapelige arkivet. Revisjonen av det kulturhistoriske magasinet (del 1, hovedprosjektet) ble ferdigstilt i første halvdel av året. Tidligere år er alle dias og glassplater/nitratfilmer digitalisert, og digitalisering av de eldste rullefilmene er under arbeid. Nå er tilnærmet 80 % av fotobasen web-publisert, mens så å si alle gjenstandskataloger er tilgjengelige på nettet. Digitalisering av det vitenskapelige arkivet er svært arbeidskrevende. Dersom dette delprosjektet skal kunne gjennomføres innen en rimelig tidshorisont, kreves det ekstra ressurser. Museet legger også ned et stort arbeid for å unngå å skape nye restanser innen arkiv, foto og katalogisering.

For å få en bedre og mer effektiv forvaltning av samlingene, har universitetsmuseenes IT-organisasjon (MUSIT) satt i gang arbeid med å utvikle ny IT-arkitektur. Alle universitetsmuseene er involvert i arbeidet, og flere av museets tilsatte deltok i ulike fag- og referansegrupper. I tillegg ble prosjektet «Felles kvalitetssystem for universitetsmuseenes samlingsforvaltning», initiert av UHR-M, ferdigstilt. Videre har Norges forskningsråd bevilget midler til prosjektet «Archaeological digital excavation data» (ADED) hvor formålet er å konvertere eldre digital dokumentasjon til tilgjengelige og sikre formater. I prosjektet, som startet opp i 2018, deltar fire av de fem arkeologiske universitetsmuseene.

For å utnytte plassen i hvelvet bedre, samt for å øke sikringen og bevaringen av arkivalia, ble det kjøpt inn nye arkivskap og

Forskning i tall	2016	2017	2018
Vitenskapelige nasjonale publiseringer	11	13*	22*
Internasjonale publiseringer	15	15	24
Vitenskapelige foredrag	33	52	42
Publiseringspoeng	28,7	16	40,4
Kongresser/seminarer på museet	1	1	2
Gjesteforelesninger på museet	6	14	16
Verv i internasjonale komiteer	1	1	1
EU-søknad	0	1	1
NFR-søknad	2	2	3

*Inkludert oppdragsrapporter.

4

mobilereoler til det vitenskapelige arkivet. Arkivmaterialet ble ryddet, flyttet og omorganisert innen utgangen av året. Det er bestilt nye kompaktmagasinmoduler til det kulturhistoriske magasinet for å øke plassmengden og for å øke sikkerheten fordi det i denne delen av magasinet er for kort avstand mellom sprinkleranlegget i taket og magasinskapene. Skapene leveres i januar 2019.

Hoveddelen av samlingens tilvekst er gjenstander og naturvitenskapelig materiale fra arkeologiske undersøkelser. Fra privatpersoner ble det innlevert en rekke gjenstandsfunn, de fleste svært utsagnskraftige, som gir ny kunnskap om Rogalands forhistorie. Spesielt kan nevnes ei flott båtøks som ble funnet på Li i Suldal. Øksa dateres til 3300–2300 f.Kr. Dette er en gjenstandstype som nok ikke har vært til praktisk bruk, men heller fungert som symbol på identitet og tilhørighet. I Rogaland er det kun funnet 27 slike tidligere. Et annet eksempel er et beslag, datert til ca. 800–1050 e.Kr., funnet på Lunde i Stavanger. Slike blir omtalt som «insulære» beslag fordi de opprinnelig stammer fra Irland og England. Dette beslaget kan opprinnelig ha tilhørt seletøy, men gjort om til draktsmykke her i landet. Selve beslaget er støpt i kopperlegering, men belagt med gull på overflaten av dekoren. Nevnes kan også funn av ei Urnes-spenne, datert til sein vikingtid (1000–1050 e.Kr.) fra Tunge i

Randaberg. Fra Rogaland er det kun funnet et par stykker tidligere og fra hele Norge om lag 30 eksemplarer.

Rogaland er et av områdene i landet med flest bergkunstlokaliteter. Det er registrert om lag 110 felt med figurer og/eller skålgroper på fast fjell og løsblokker; det første ble dokumentert så tidlig som i 1866. Bergkunst er en sårbar kulturminnetype som er spesielt utsatt for forvitring og menneskeskapt skader. Dokumentasjon, riktig skjøtsel og tilrettelegging er derfor nøkkelen til framtidig bevaring. Dette ble, sammen med ulike FoU-tiltak, utført for en rekke av lokalitetene finansiert gjennom tilskudd fra Riksantikvaren.

Rådgiver og aktør innen kulturminnevernet

2018 var et travelt år med høy aktivitet i fornminnevernet og med flere spennende undersøkelser. Vi fikk endelig anledning til å utføre undersøkelser i indre del av Nord-Rogaland, nemlig Sandeid i Vindafjord kommune, hvor vi fant spor etter tidlig jernutvinning. Undersøkelsene viser koplingen mellom utmarksressurser i fjellområder og gårdsbruk med handel i kystområdene. I tillegg undersøkte vi bl.a. steinalder i Eigersund og på Karmøy, gårdsbosetning i Sola og ikke minst omfattende bosetningsspor ved Hafrsfjord på Madla i Stavanger. I alt var

5

20 arkeologer midlertidig tilsatt i stillinger knyttet til gjennomføring av undersøkelsene og etterarbeid.

Fornminneutvalget har behandlet et bredt spekter av ulike dispensasjonssaker og fungert som rådgiver for både Riksantikvaren og Rogaland fylkeskommune. Det gjennomføres kontinuerlig befaringer for å kontrollere tilstandene til kulturminner i Rogaland, og vi deltar også i skilting av kjente kulturminner. Vi har gjennomført flere sårbarhetstiltak for å verne kulturminner som står

6

i fare for å bli ødelagt. Særlig ett av disse kan nevnes – Njåskogen i Time med et godt bevart kulturmiljø fra jernalderen med en rekke graver, gårdstun og dyrkingsspor. Dette kulturmiljøet er unikt på Jæren, noe som skyldes at det benyttes som friluftsområde samtidig som det drives aktivt skogsbruk i området. De ulike aktivitetene medfører imidlertid slitasje på kulturminnene, og området krever derfor kontinuerlig miljøovervåking

Konservering

Konserveringskapasiteten på metalldekteorfunn og andre løsfunn økte ganske betydelig i 2018, og det ble i løpet av året konservert 115 slike gjenstander. Det er et stadig økende behov for dette arbeidet, og vi er tilfreds med å ha kunnet hente inn en del mer av restansene enn tidligere år. Konservingsarbeidet i forbindelse med magasinrevisjonen har gått som planlagt. Vi har også hatt interessante botanikkopdrag, bl.a. fra MUST (Museum Stavanger), vedrørende registrering og identifisering av rødlistearter av lav og mose på steingjerder på Utstein kloster.

Steinkonservingspersonalet har primært vært engasjert i arbeidet med Stavanger domkirke. Dette totalt niårige oppdraget, som det nå gjenstår seks år av, skal være avsluttet innen 2025 i forbindelse med

900-årsjubileet for kirken og Stavanger by. Det praktiske konservingsarbeidet foregår primært på stillas og i «bygghytten» som ble innviet i 2017, og er en moderne brakkerigg med to små verkstedlokaler, lagringsplass for stein under tak, dokumentasjonsrom og spiserom etc, og et gårdsrom med mulighet for utendørs steinarbeid og demonstrasjoner av tradisjonshåndverk og andre formidlingstiltak.

Steinkonserveringsteamet har utviklet kompetanse på kalkbrenning, og de utvikler også nettverk for kalkbrenning lokalt i samarbeid med bl.a. Engøyholmen kystkultursenter. Restaureringen av Valbergstårnets spir, på oppdrag fra Stavanger kommune, nærmer seg slutføring. Det er også utarbeidet

tilstandsvurdering med behandlingsforslag for Nonneseter klosters tårnfot i Bergen, på oppdrag fra Fortidsminneforeningen.

Innen malerikonservering fortsatte arbeidet i tråd med rammeavtalen med Stavanger kunstmuseum, MUST, med bl.a. Olaf Lange-utstillingen «Makt og mytologi-er». Det er i 2018 inngått rammeavtale med Riksantikvaren angående konservering av limfargedeckor i automatisk fredete kirker i hele landet, noe som betyr at vi kommer til å kunne fullføre konserveringen av Årdal gamle kirkes limfargedeckorerte interiører, som vi gjennomførte et forprosjekt på i 2017. Det er gjennomført bygningsundersøkelser og konserveringsoppdrag bl.a. i Bergen og i Sauda.

Samlinger

Planarkiv/topografisk arkiv

	2016	2017	2018
Registrerte dokumenter	954	882	783

Bildearkiv

Bildedatabase (bestand antall skannede og nye bilder)	144 499	153 344	170 184
Web-publiserte bilder (bestand)	97 746	119 038	135 367

Objekter

Antall museumsnummer (bestand)	13 745	13 910	14 110
Antall gjenstander (bestand)	1 213 658	1 313 562	1 366 503

Oversikt

Museumsstyret

Museumsstyret har ansvar for å fastsette overordnede mål, prioriteringer og strategier for museet innenfor rammer gitt i regelverk og overordnede nivåes beslutninger.

Museumsstyret består av åtte medlemmer: tre eksterne representanter, en studentrepresentant, tre faglige representanter og en administrativ representant.

Styret for perioden 01.08.2017-31.07.2021 har følgende sammensetning:

Leder: Axel Christophersen (ekstern)

Nesteder: Kari Nessa Nordtun (ekstern)

ØVRIGE FASTE MEDLEMMER:

John Peter Hernes.....	ekstern	
Christer S. Skretting	studentrepresentant	
Wenche Brun	ansattrepresentant	Undervisnings- og forskningspersonale
Krister Scheie Eilertsen	ansattrepresentant	Undervisnings- og forskningspersonale
Astrid Johanne Nyland	ansattrepresentant	Undervisnings- og forskningspersonale
Håkon Reiersen.....	ansattrepresentant	Teknisk-administrativt ansatte
<i>(fram til 19.4 da han gikk over i en vitenskapelig stilling)</i>		
Margareth Hana Buer.....	ansattrepresentant	Teknisk-administrativt ansatte
<i>(1. vara fram til 19.4, deretter inn som fast representant etter Håkon Reiersen)</i>		

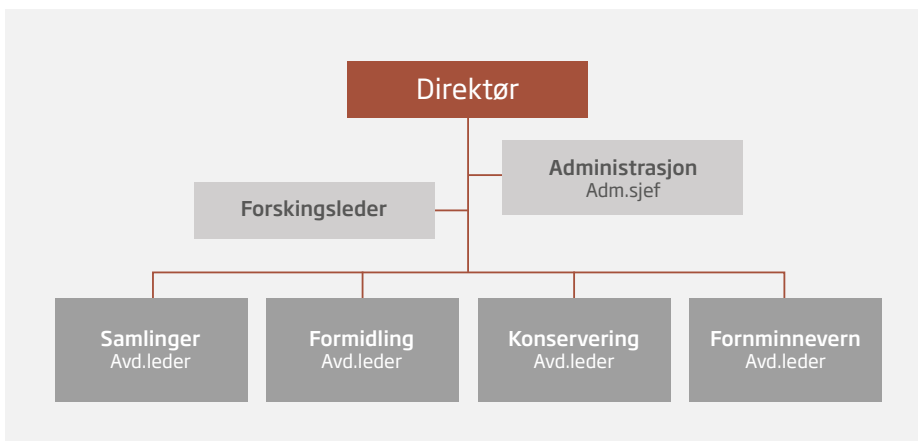
VARAMEDLEMMER:

Annamaria Gutierrez.....	1. vara	eksterne medlemmer
Karl Kalhovd	2. vara	eksterne medlemmer
Trond Meling	1. vara	Undervisnings- og forskningspersonale
Eli-Christine Soltvedt.....	2. vara	Undervisnings- og forskningspersonale
Barbro Irene Dahl.....	3. vara	Undervisnings- og forskningspersonale
Anne Kari Skår	4. vara	Undervisnings- og forskningspersonale
Sigrild Alræk Dugstad	5. vara	Undervisnings- og forskningspersonale
Margareth Hana Buer.....	1. vara	Teknisk-administrativt ansatte
<i>(fast representant fra 19.4)</i>		

ADMINISTRASJON:

Ole Madsen.....	museumsdirektør, styrets sekretær
Tor Vestrheim.....	referent fram til 1. juli, da ny administrasjonssjef Marianne Finsnes Molineux overtok.

Organisasjonsplan per 31.12.2018

Personalet

I 2018 hadde museet 90,4 årsverk fordelt på 95 ansatte. Det arbeides målrettet for å holde antall midlertidig ansatte på et minimum, men på en arbeidsplass med stor sesongmessig prosjekt- og formidlingsvirksomhet kan en ikke unngå en viss andel midlertidige stillinger.

37 personer er ansatt i vitenskapelige stillinger (36,9 årsverk), og 58 personer er ansatt i museumsfaglige og administrative stillinger (53,5 årsverk). Tre personer var tilknyttet museet gjennom ulike tiltak/arbeidstrening i løpet av året. Museet hadde en lærling.

TABELLEN VISER TALLENE PÅ ÅRSVERK VED UTGANGEN AV ÅRET:

Årsverk	2014	2015	2016	2017	2018
Alle stillinger	68,6	71,0	76,0	81,3	90,4

HMS

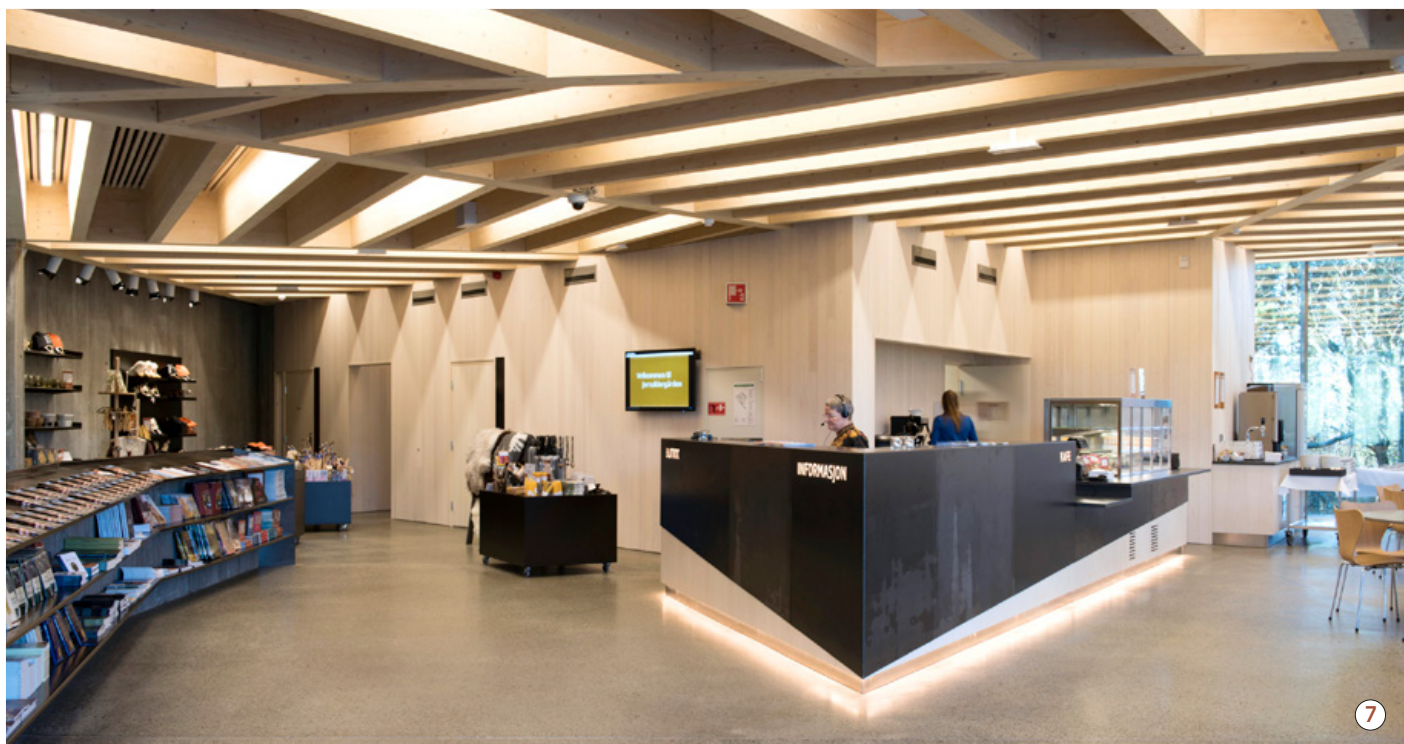
Som IA-bedrift (inkluderende arbeidsliv) har museet som mål å føre en personalpolitikk som fremmer motivasjon og læreevne og som tar vare på helse og trivsel. En er opptatt av systematisk oppfølging av arbeidsmiljøet på ulike måter. Annet hvert år gjennomføres en medarbeiderundersøkelse som har som formål å bidra til å skape, opprettholde og videreutvikle et godt arbeidsmiljø.

Sykefraværet i 2018 var 4,25 %, en nedgang fra 4,5 % fra året før. Sykefraværet varierer fra år til år, og ut fra tallet på ansatte vil selv mindre endringer i fraværet gi store utslag i prosenter. Sykefraværet følges systematisk opp i henhold til rutine for UiS og i samarbeid med NAV. Det fysiske arbeidsmiljøet følges opp bl.a. i samarbeid med bedriftshelsetjenesten. Vi har også et sterkt fokus på tilrettelegging av arbeid i felt.

Økonomi

Museet får sin basisbevilgning over statsbudsjettet som en del av universitetets bevilgning. I tillegg har museet oppgaver i medhold av lov om kulturminner, konserveringsoppdrag og omsetning fra en rekke aktiviteter.

Investeringene i 2018 var betydelige med 6,7 mill. kroner. De største tiltakene var ferdigstilling av det nye besøksenteret, utstyr og rehabilitering av det ene langhuset på Jernaldergården, ombygging av kontorer og avansert georadar til arkeologiske

undersøkelser. I tillegg ble det utført vesentlige oppgraderinger av museets utstillingslokaler, oppgradering av vitenskapelig arkiv og ombygging av kaféområdet. Det ble laget en ny publikums-app samt utført andre publikumsrettede tiltak.

Samlete kostnader, medregnet eksternt finansierte oppdrag, var på 88,7 mill. kroner mot 83,3 mill. kroner året før, mens den ordinære bevilgningen var 42,8 mill. kroner.

Årsregnskapet viser at museets basisfinansierte virksomhet hadde et merforbruk

på om lag 1,5 mill. kroner i 2018. Et akkumulert overskudd fra tidligere år gjør at vi likevel kan overføre 0,2 mill. kroner til budsjettåret 2019.

Bygg

Arkeologisk museum disponerer 9850 kvadratmeter fordelt på hovedbygg, besøksenteret på Jernaldergården, lager og utleiebolig. I forbindelse med planene om nytt magasin- og formidlingsbygg kjøpte Statsbygg tre bolighus i museumskvartalet og eier med dette hele kvartalet. Statsbygg har ansvar

TABELLEN VISER TALL FRA REGNSKAPET I PERIODEN 2015–2017

Regnskap	2016	2017	2018
Bevilgning	39,8	42,4	43,8
Ekstraordinære bevilgninger	2	0	0
Egeninntekter	2,9	3,4	5,6
Interne overføringer	0	1,9	2,1
Egenandel prosjekter	-0,2	-0,2	-0,2
Investeringer	-2,8	-5	-6,7
Inntekter	41,7	42,5	44,6
Lønn	-42,2	-43,7	-47,5
Vareforbruk	-0,6	-0,9	-0,9
Varer og tjenester	-6,9	-8,5	-6
Reisekostnader	-1,5	-1,6	-1,1
Interne overføringer	1,3	3	3,1
Overhead	8,5	9,4	9,3
Kostnader	-41,6	-42,3	-43,1
Resultat	0,1	0,2	1,5

for bygg med faste tekniske anlegg, mens museet selv eier inventar og utstyr.

Det ble etablert en ny dør til teknisk rom i kjeller (A-fløy) for å unngå at håndverkere skal måtte gå gjennom magasinet for å komme fram.

På tampen av 2018 ble kafeens oppgraderingsplan fullført. Kjøledisk ble fjernet og erstattet med disk til å presentere nylagede produkter. Vegger rundt kjøleskap for drikke og is ble fjernet, og det ble satt inn en buffet-øy til bruk ved anretning av lunsj til leietakere.

Godt år for Jernaldergården på Ullandhaug

OO RAGNHILD NORDAHL NÆSS

2018 var et godt år for Jernaldergården på Ullandhaug med åpning av det nye besøks-senteret, rehabilitering av det ene langhuset og økning av både helgebeseøkende, cruiseturister og leietakere.

Søndag 28. januar åpnet dørene til det nye besøks-senteret på Jernaldergården. Det var varaordfører i Stavanger, Bjørg Tysdal Moe, som stod for den offisielle åpningen. Og hele 3200 personer tok turen innom det nye besøks-senteret og Jernaldergården denne dagen. Siden da har det vært åpent på gården hver søndag, og i sommersesongen var det som vanlig åpent hver eneste dag.

I forbindelse med åpningen av besøks-senteret var det også et åpningsgilde for inviterte gjester som fikk servert lekre retter, og mange framtidige leietakere fikk en smakebit av det vi har å by på.

Rehabilitering av langhuset

I mai startet arbeidet med en sårt tiltrengt rehabilitering av det lengste langhuset, også omtalt som Hus 3.

Det var et omfattende arbeid, og i desember stod langhuset ferdig. Målet var at

huset skulle fremstå så autentisk som mulig. Endringene som har blitt gjort har vært fundert i arkeologisk materiale og historiske kilder. Byggematerialet er hovedsakelig av samme type råstoff som ble anvendt i forhistorien. Publikum har også fått være med, de har spikket hele 2000 trenagler som er brukt i rekonstruksjonen.

Det nye langhuset åpnes 10. februar 2019 og har fått navnet Husfruas hall.

Ny utstilling

Helt mot slutten av året, i desember, kom en ny utstilling på veggen i underetasjen.

Denne tar for seg den arkeologiske historien på Ullandhaug.

Gårdsanlegget på Ullandhaug var første gang registret av konservator Tor Helliessen i 1900. De første spirene til rekonstruksjon på de opprinnelige tuftene skriver seg fra 1950-tallet. Arbeidet kom i gang i 1967, og da ble også Stiftelsen Ullandhauggården opprettet. Stiftelsen eier fortsatt husene, mens det er Arkeologisk museum som har ansvaret for formidlingen. Det er også stiftelsen som har hatt ansvaret for rehabiliteringen, og selve rehabiliteringsarbeidet er utført av byggefirmaet Høie Ueland.

11

12

13

Forsidefoto: Besøksenteret på Jernaldergården åpnet 28. januar 2018. Foto: Ragnhild Nordahl Næss.

1. Publikum var med og spikket trenagler til Husfruas hall, det rehabiliterte langhuset. Museet fikk inn 2000 slike nagler fra publikum. Foto: Inger Horve.

2. Jernaldergården er populær blant skoleklasser. Aktiviteten med å bygge et langhus får fram samarbeidsevnene til elevene. Foto: Ragnhild Nordahl Næss.

3. Bålgrøpa i det nye besøksenteret har flott, historisk utsikt. Foto: Terje Tveit.

4. Jernaldergården er godt besøkt av cruiseturister som kommer til regionen. Og det nye besøksenteret ligger fint til. Foto: Terje Tveit.

5. Gjenstander og tekstiler som representerer Jernaldergården. Foto: Terje Tveit.

6. Ensemblet «Klang av Oldtid» åpnet sommersesongen 2018 med lurkonsert. Foto: Ragnhild Nordahl Næss.

7. Det nye besøksenteret på Jernaldergården er lyst og lekkert, og mer enn 23 000 personer tok turen innom i løpet av 2018. Foto: Terje Tveit.

8. I 2018 fikk Arkeologisk museum egen kjøkkensjef, Simon Paulsen. Foto: Anne Lise Norheim.

9. Glade barn på Jernaldergården, sånn som vi liker det. Foto: Elisabeth Tønnessen.

10. Gode fortellinger kommer når man samles rundt ildstedet i langhuset på Jernaldergården. Foto: Elisabeth Tønnessen.

11. Jernaldergården dekket til fest. Foto: Anne Lise Norheim.

12. Arbeidet med Husfruas hall ble ferdig i 2018, selv om den offisielle åpningen ikke var før februar 2019. Foto: Anja Kristine Knutsen.

13. Kafé Ask og Embla byr på hjemmelaget sorbet etter kjøkkensjefens egen oppskrift. Foto: Anne Lise Norheim.

Baksidfoto: Barn på Jernaldergården. Foto: Elisabeth Tønnessen.

ARKEOLOGISK
MUSEUM

Universitetet i Stavanger

www.arkeologiskmuseum.no

ISBN 978-82-7760-182-3